

Yttrande över remiss från Länsstyrelsen i Skånes län gällande förslag till bevarandeplan för Natura 2000- området Nordvästra Skånes havsområde samt förvaltningsplan för Ospar/Helcom MPA

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att underlaget har en mycket hög ambitionsnivå med omfattande beskrivningar av hot och konsekvenser för utpekade bevarandevärden och marin miljö. I underlaget är flera av beskrivningarna av mer generell karaktär. Det är viktigt att Länsstyrelsen belägger underlaget med tydliga exempel med hänvisning till vetenskapliga referenser och/eller datasammanställningar. I de fall detta saknas bör detta framgå och att underlaget utgörs av en bedömning av myndigheten.

Generella synpunkter

Länsstyrelsen framhåller själv på s.3 att bevarandeplanen innehåller värdefull och viktig information som ska användas som underlag vid t.ex. samråd i tillståndsprövningar och att det därav är viktigt att bevarandeplanen redovisar naturtyper, arter, gränser, status, påverkansfaktorer och hotbilder enligt bästa tillgängliga kunskap. Det finns flera rapporter i referenslistan där Länsstyrelsen anges som författare, det är felaktigt. Rapporterna har gjorts på uppdrag av Länsstyrelserna som gett ut rapporterna, ange korrekt referenser med namn på författare.

Flera av bevarandemålen är ottydligt beskrivna och bör därför förtydligas och specificeras. Konkretisera vad som erfordras för att uppnå målen. Målen bör vara av sådan karaktär att de kan övervakas med mätbara indikatorer och vara möjliga att uppnå.

Vid beskrivning av arter (fauna och flora) inom naturtyperna förekommer ibland vetenskapliga namn och ibland inte. Var gärna konsekvent genom

bevarandeplanen, förslagsvis anges latinska fullständiga namn första gången parallellt i löpnade text, samt i alla tabeller.

SLU undrar varför termen ”fullgod bevarandestatus” används i bevarandeplanen istället för gynnsam bevarandestatus. Länsstyrelsen förklarar under avsnittet *Vad är bevarandestatus?* (s.4) vad som avgör när gynnsam bevarandestatus uppnås för en naturtyp respektive en art, men avslutar avsnittet med att nämna att termen fullgod bevarandestatus är detsamma som gynnsam. SLU föreslår att termen gynnsam bevarandestatus används då den är mer vedertagen i Natura 2000-sammanhang och ska användas enligt [Naturvårdsverkets vägledning](#).

Specifika synpunkter

Avsnitt Områdesbeskrivning, s.11-13:

- Det är av stor vikt att avsnittet får genomgående källhänvisningar.
- Effekter av bottentråkning sammanfattas och det finns referenser i olika delar i denna rapport:
 - o Sköld, M., Nilsson, H.C., Jonsson, P. 2018. Bottentråkning - effekter på marina ekosystem och åtgärder för att minska bottenpåverkan. Aqua reports 2018:7.
https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/aqua/externwebb/sidan-publikationer/aqua-reports-xxxx_xx/aquarapporter/2018/aqua-reports-2018-7.pdf
- Beskrivning av den särskilda beståndssituationen för torsk i Öresund saknas. Se förslagvis källa:
ICES (2022): Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 22–24, western Baltic stock (western Baltic Sea). ICES Advice: Recurrent Advice. Report.
<https://doi.org/10.17895/ices.advice.19447868.v1>
- Meningen ”*De återhämtade sälpopulationerna har bidragit till att det är svårt att fiska med nät eftersom fångsterna minskat och det förekommer skador på fångst och redskap*” kan misstolkas och behöver förtydligas. SLU föreslår att fiskets huvudsakliga fångstarter redovisas tillsammans med informationen om att fångsterna minskat i ljuset av vikande fiskbestånd. Därefter redogörs separat för hur sälbestånd som återhämtar sig kan leda till ökade skador på redskap och fångster.

Avsnitt Ingående naturtyper och arter enligt Natura 2000, s.14-17

Länsstyrelsen har i bevarandeplanen delat in naturtyperna enligt följande:

- Sublittorala sandbankar med dominans av ålgräs/marina växter (1117)
- Sublittorala sandbankar med dominans av makroalgsvegetation (1118)

- Sublittoral sandbankar – fri från vegetation (1119)
- Rev – Biogent rev, mussel eller ostronbank (1171)
- Rev – Geogent rev 0-30 m (berg/blocksubstrat) (1174)
- Rev – med dominans av makroalgsvegetation (1178)

De naturtyper (namn och koder) som anges ovan (och i tabell 1, s.14 i bevarandeplanen) stämmer inte överens med de naturtyper som anges i Naturvårdsverkets vägledning för [rev](#) respektive [sandbankar](#) eller *Manual för basininventering av marina naturtyperna 1110, 1130, 1140 och 1170* (från basininventeringen av Naturvårdsverket 2008). Det finns en källhänvisning (Ställningstagande för tolkning av marina habitaten – framförallt sublittoral sandbankar (1110) och rev (1170), 2011, dnr 511-21781-2011, Länsstyrelsen i Västra Götalands län) i avsnittet *Beskrivning av naturtyper, specifika bevarandemål och hot samt status* på s.21, men den stämmer dock inte överens med definitionerna i tabell 1. Om ovanstående indelning ska användas, så är det viktigt att rätt källhänvisning anges för definitionerna av naturtyperna.

Avsnitt Gemensamma bevarandemål för förekommande naturtyper (Natura 2000, Helcom och Ospar) och preciserade bevarandevärden, s 19-20

- Bevarandemålet ”*Artsammansättningen av flora och fauna ska vara naturlig för naturtyperna och habitaten. Karakteristiska och typiska arter ska finnas i livskraftiga populationer.*” Länsstyrelsen behöver specificera vad som avses för att uppnå målet.

Avsnitt Beskrivning om Sublittoral sandbankar (1110), s.22-23

- Arterna sandskädda, sjurygg och blåstång pekas ut som typiska arter för sandbankar. Det stämmer ej överens med [Naturvårdsverkets vägledning för sandbankar](#). Förslagsvis används ett annat ordval än ”typisk” i beskrivningen av dessa arter.

Avsnitt Beskrivning om Rev (1170), s.23-24

- Arten sjurygg (*Cyclopterus lumpus*) omnämns i detta avsnitt som ”stenbit” men i övrigt benämns arten som sjurygg genomgående i bevarandeplanen. Var gärna konsekvent.

Avsnitt Beskrivning om Tumlare, s.26-28

- I beskrivningen av tumlare omnämns att maximalt 29 individer per år kan omkomma inom Bälthavspopulationens förvaltningsområde p.g.a. mänskligt orsakande. Denna siffra bör omnämnas under specifika bevarandemål på s.28 och hur denna mortalitetsgräns kan omsättas till Natura 2000-området Nordvästra Skånes havsområde (t ex genom att se till areell utbredning och räkna på Natura 2000-områdets storlek i förhållande till beståndets utbredning).

- Länsstyrelsen anger i avsnittet att tumlare blir könsmogna vid 3-4 års ålder. Det finns en studie som visar att tumlare blir könsmognare senare. Lägg gärna till den informationen i bevarandeplanen och skriv förslagsvis 3-5 år och hänvisa till nedanstående referens inklusive den referens ni använt:
 - o Kesselring T, Viqerat S, Brehm R, Siebert U (2017) Coming of age: - Do female harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) from the North Sea and Baltic Sea have sufficient time to reproduce in a human influenced environment? PLoS ONE 12(10): e0186951. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0186951>

I underavsnittet *Specifika bevarandemål för tumlare*, s.28:

- Generellt bör bevarandemålen för tumlare specificera att det är förekomsten av tumlare som beskrivs när ordet ”detektionsfrekvens” omnämns. Detta för att inte förvirra läsaren att tro att det rör sig om tumlarens hörselomfång.
- Bevarandemålet *”Tumlare ska finnas i området under hela året”*. Målet bör omformuleras då tumlare är en mobil art och därmed kanske inte finns inom Natura 2000-området under hela året. Av de studier som gjorts på tumlare från Bältshavspopulationen så är havet kring Skånes kust generellt sett mindre viktigt för Bälthavspopulationen under vinterperioden, se Teilmann et al. 2022:
 - o Teilmann, J., Dietz, R. & Sveegaard, S. 2022. The use of marine waters of Skåne by harbour porpoises in time and space. Aarhus University, DCE - Danish Centre for Environment and Energy, 76 pp. Technical Report No. 236. <http://dce2.au.dk/pub/TR236.pdf>
- Bevarandemålet *”Nordvästra Skånes havsområde ska bidra till populationstillväxten i en storlek som står i proportion med områdets naturliga förutsättningar och dess relativa betydelse som värdekärna för populationen. Målet är att populationen ska nå 80 % av sin biokapacitet inom 100 år, se ovan.”* kan vara svårt att följa upp. Formulera om så att målet blir mätbart.
- Bevarandemålet *”Den mortalitet som orsakas av människan inom Nordvästra Skånes havsområde ska tillsammans med övrig människoorsakad mortalitet inom populationens förvaltningsområde inte överskrida mortalitetsgränsen, se ovan.”* är otydligt och bör specificeras/förtydligas med siffror, t ex genom att inkludera den mortalitetsgräns som nämns tidigare i bevarandeplanen (29 individer). Det kan dock vara svårt att sätta en mortalitetsgräns för ett specifikt Natura 2000-område när bevarandestatusen ska bedömas på hela Bälthavspopulationen.
- Bevarandemålen *”Individerna ska ha en naturlig könsfördelning och åldersstruktur”* och *”Det ska finnas förutsättningar för reproduktion”*. Länsstyrelsen behöver förtydliga och specificera vad som menas med

dessa båda mål ska kunna uppnås. T ex genom att definiera vad som avses med naturlig könsfördelning och åldersstruktur?

- Bevarandemålet ”Där detektionsfrekvensen är lägre ska aktiviteter som genererar undervattensbuller som överskrider tumlarens hörseltröskel (200 Hz-180 kHz) med 40 dB minimeras”. Vad är anledningen till att Länsstyrelsen vill minimera undervattensbuller i områden med låg detektionsfrekvens? Förtydliga gärna.
- Bevarandemålet: ”De ska kunna vara på naturliga avstånd från varandra utan att deras kommunikation eller ekolokalisering störs av ljud skapade av människan” Länsstyrelsen behöver förtydliga och specificera vad som avses för att dessa mål ska kunna uppnås. T ex genom att definiera vad som avses med naturligt avstånd.

I underavsnitt *Hot* (Tumlare), s.29-30:

- Källhänvisning saknas till att styrka att påståendet att ”de största hoten ... är bifångst i passiva fiskeredskap och miljögifter som påverkar reproduktion och överlevnad”.). Är miljögifter ett problem i proportion till antalet tumlare som omkommer som bifångst? SLU vill informera om att i övervakning av svenskt fiske har bifångst av tumlare observerats i Öresund. Rapportering och redovisning av resultat finns tillgängligt på Havs- och vattenmyndighetens hemsida: <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-oss/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/uppdrag-att-inratta-ett-overvakningsprogram-for-bifangst-av-tumlare-2022.html>
- Angående avsnittet som fokuserar på bullernivåer beskrivs följande ”Tumlaren har en mycket låg hörseltröskel och impulsbuller som överstiger tröskeln med 40-50 dB orsakar flyktbeteende (Tougaard et al. 2015).” Det är viktigt att betona att tumlaren har ett hörselintervall mellan 200 – 150 kHz (beskrivs på sid 27 i bevarandeplanen och hänvisas till referens: Kastelein et al. 2010). Vidare inom intervallet är detektionsnivåerna för ljud olika. Det innebär att det krävs olika höga ljud (dB-styrka) för att de ska kunna uppfattas och medföra flyktbeteende. Lägst detektionsgränser har tumlare för ljud med frekvenser från 4 kHz till 150 kHz och högst detektionsgränser har tumlare för ljud mellan 200 Hz – 1 kHz. Känslighet gentemot buller kan således förväntas vara olika beroende på ljudets karaktär.

I underavsnitt *Bevarandestatus* (Tumlare), s.29 anges att bedömningen av bevarandestatus är baserat på aktuella beräkningar av populationsstorlek och trend redovisade enligt HELCOM EG MAMA 2022. Denna rapport verkar inte, under svarstiden för remissen, vara publikt tillgänglig. Länsstyrelsen behöver därför förtydliga den källhänvisningen i referenslistan, så att det också framgår var rapporten kan hittas.

Avsnitt Gråsäl s.30-32

I underavsnitten om gråsäl och knobbsäl behöver Länsstyrelsen förtydliga vad som kan styrkas med vetenskapliga studier och/eller resultat från miljöövervakning och var de stora kunskapsluckorna finns om de olika sälarterna. Det är få studier på säl som är gjorda i området och därav kan det vara svårt att t ex förstå om området används som ett födosöks- eller transportområde av gråsäl och knobbsäl. Enligt miljöövervakningsdata (som går att hämta ut från Sharkweb) kan man få en överblick av bestånden i det aktuella Natura 2000-området Nordvästra Skånes havsområde. Här är några exempel på studier som kan nämnas i styckena om gråsäl och knobbsäl:

- Dietz R, Galatius A, Mikkelsen L, Nabe-Nielsen J, Riget F, Schack H, Skov H, Sveegaard S, Teilmann J, Thomsen F. 2015. Marine Mammals – Investigations and preparation of environmental impact assessment for Kriegers Flak Offshore Wind Farm. Report by Aarhus University. <https://tethys.pnnl.gov/sites/default/files/publications/Dietz-et-al-2015.pdf>
- Galatius, A., Olsen, M.T. & Teilmann, J. 2016. Konflikter mellem sæler og fiskeri i Danmark - baggrund og studier i sælers biologi og interaktioner med fiskeriet. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 36 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 184 <http://dce2.au.dk/pub/SR184.pdf>
- Dietz R, Teilmann J, Andersen S M, Rigét F, Olsen M T. Movements and site fidelity of harbour seals (*Phoca vitulina*) in Kattegat, Denmark, with implications for the epidemiology of the phocine distemper virus, *ICES Journal of Marine Science*, Volume 70, Issue 1, January 2013, Pages 186–195, <https://doi.org/10.1093/icesjms/fss144>

I underavsnittet *Gråsäl, Halichoerus gryptus (1364), Beskrivning*, s.30-31 anges följande text/meningar som behöver omformuleras:

- ”Gråsäl förekommer i området om än inte i så stora antal som knobbsäl”. Förtydliga med källhänvisning då studier är få i området.
- ”Tack vare minskad miljögiftsbelastning har antalet individer ökat igen och i vissa områden har det lett till minskade fångster för fisket”. Omformulera meningen för att undvika felaktiga påståenden, förslagsvis genom att dela upp i två meningar och genom att skriva att det ökade antalet sälar kan ha lett till minskade fångster för fisket. Antalet sälar har även ökat tack vare minskat jakttryck och den informationen behöver läggas till samt styrkas med referens. Om det finns siffror på minskade fångster och ökade sälskador bör detta refereras till relevanta studier.

- *"Unga gråsäl rör sig över stora områden..."*. Även knubbsäl rör sig över stora områden och den informationen bör läggas till under beskrivningen för knubbsäl.
- *"Vid födseln har kuten embryonalpäls och kan inte simma"*. Meningen bör omformuleras till att kuten "har begränsad simförmåga".

Underavsnittet *Bevarandemål, gemensamma för grå- och knubbsäl*, s.31

- Avsnittet bör förslagsvis komma efter beskrivningen av knubbsäl.
- Bevarandemålet *"De ska kunna simma fritt utan att fastna i fiskeredskap och området ska ha en naturligt god tillgång på föda under året"*. Innebär detta att målet förutsätter att det (i) inte finns några fiskeredskap, (ii) de fiskeredskap som används inte går att fastna i och/eller (iii) fiskeredskapen har en avskräckande effekt (pingers – som i sin tur bidrar till ökat buller för diverse organismer)? Detta bör i sådana fall anges i bevarandeåtgärder (i alla fall som exempel, även om själva fiskeregleringen ligger utanför bevarandeplanen). Utveckla gärna.
- Bevarandemålet *"De ska kunna vara på naturliga avstånd från varandra utan att deras kommunikation störs av ljud skapade av människan"*. Målet är otydligt och svårt att följa upp. Målet behöver omformuleras och förtydligas, t ex vad som menas med "naturligt avstånd".
- Bevarandemålen *"Individerna ska ha en naturlig könsfördelning och åldersstruktur"* och *"Det ska finnas förutsättningar för reproduktion"*. Länsstyrelsen behöver förtydliga och specificera vad som menas med dessa båda mål.

Underavsnittet *Hot, gemensamma men specifika för grå- och knubbsäl*, s.23:

- Avsnittet bör förslagsvis komma efter beskrivningen av knubbsäl.
- Jakt bör läggas till som ett av de största hoten mot grå- och knubbsäl. Det nämns även som ett hot under avsnittet Hotbild (s.24).

Avsnitt Knubbsäl, s.32-33

Underavsnittet *Knubbsäl, Phoca vitulina (1365), Beskrivning*, s.32-23:

- Meningen *"Knubbsäl är den vanligast förekommande sälarten i Natura 2000-området..."* behöver styrkas med vetenskapligt underlag. Är informationen baserad på de närmaste platserna där sälar observerats?
- *"Populationstillväxten på knubbsäl där det även finns gott om gråsäl är lägre än där den själv dominerar"*. Är det ett generellt påstående? Förtydliga och källhänvisa.
- Meningen *"Populationsnivåerna har hämtat sig ifrån de nivåer som fanns innan de hårda jaktkampanjerna..."* kan bli lite missvisande. Under senare

- år syns tecken på att tillväxten har avstannat och att populationerna eventuellt minskar i storlek. Detta behöver framgå i beskrivningen.
- *"Knubbsälarna är dock påverkade av miljögifter, om än inte som gråsälarna"*. Påverkan av miljögifter var främst under slutet av 1900-talet. Det var därför samtliga sälpopulationer nästan kraschade som en följd av först jakt och därefter påverkan av miljögifter.
 - *"I takt med att knubbsälspopulationen har återhämtat sig har konflikten med fisket ökat i vissa områden genom att fångsterna har minskat och även fått skador från säl"*. Omformulera denna mening för att undvika felaktiga påståenden. Förslagsvis genom att dela upp i två meningar: "I takt med att knubbsälspopulationen har återhämtat sig har konflikten med fisket ökat. I vissa områden genom att fångsterna har minskat och även fått skador från säl".
 - *"Knubbsälen har en mängd andra läten inklusive kontaktrap mellan hona och kut"*. Både knubbsäl och gråsäl kommunicerar genom läten och ljud. Förslagsvis ta bort detta stycke om ljud och/eller skriv en mer generell text hur sälar kommunicerar.
 - *"Knubbsälen är opportunist i sitt födoval och livnär sig på de fiskarter som finns tillgängliga för tillfället men studier visar att olika arter av plattfisk dominerar"*. Denna mening bör tas bort då det varierar vad sälarna äter, framförallt mellan områden men också över säsong och år. Det blir missvisande att generalisera och säga att det är plattfiskar som dominerar dieten.
 - *"Torsk och tobis är andra viktiga bytesarter"*. Meningen bör omformuleras till "Olika arter av torskfisk, plattfisk samt sill och tobis är viktiga bytesarter".

Avsnitt Kentsk tärna, *Sterna sandivicensis* – A191, s.55

Under artspecifika hot nämns meningen *"Massförekomst av trådalger i födosöksområden som försvårar fiskfångst"*. Denna mening behöver en referens. Borde inte fler arter ha detta som hot?

Avsnitt Gemensamma bevarandemål – fåglar, s.59

- Kommer bevarandemålet (nr 2) *"Naturtyperna ska fungera som livsmiljö; födosöks-, ruggnings-, rastnings- och övervintringsområde för de utpekade arterna, andra fågeldirektivarter, rödlistade arter eller andra fågelarter utifrån varje enskild arts naturliga behov och med hänsyn till områdets geografiska läge."* vara möjligt att följa upp och uppnå om man ska tillgodose varje enskild arts naturliga behov? Försök precisera bevarandemålet för att underlätta uppföljningen av bevarandemålet, t ex genom att enbart inkludera de arter som är utpekade i bevarandeplanen.
- Gällande bevarandemålet (nr 3): *"Arter som tidigare använt området för en specifik ekologisk funktion (se under artbeskrivningar), t ex födosöksområde under häckning eller övervintring, ska återkomma."*

Målet med området bör vara att bibehålla sina funktioner för de utpekade fågelarterna i bevarandeplanen? Målet att dessa arter "ska" återkomma kanske är svårt att uppnå då orsaken till att de försvunnit eller minskat kan vara länkade till skäl som inte har med området att göra. Målet bör kanske omformuleras och specificeras för att vara uppföljningsbart samt länkat till Natura 2000-området?

- Gällande bevarandemålet (nr 4): "*För varje art ska livsmiljön som nyttjas inom Nordvästra Skånes havsområde bibehållas eller öka i areal*": Är varje livsmiljö fastställt för respektive fågelart eller syftar Länsstyrelsen på arealerna av naturtyperna sandbankar och rev?
- Gällande bevarandemålet (nr 5): "*För de arter som har minskat ska antalet övervintrande och/eller rastande individer öka till de nivåer som rådde före de senaste decenniernas nedgångar. Detsamma gäller för arter som använder området under ruggning eller för födosök under häckningstiden*". Är bakgrunden till arternas nedgångar att området inte tidigare utpekats som Natura 2000-område och därvid påverkats negativt av befintliga verksamheter? Målet kanske bör omformuleras, då det i dagsläget upplevs generellt formulerat? Det bör framgå hur målet kan uppnås genom Natura 2000-områdets inrättande.
- En del av bevarandemål nr 8, "... *eller bifångas i eller skadas av borttappade fiskeredskap.*" är en upprepning från mål (nr 7) ovan "*De ska inte heller bifångas i eller skadas av borttappade fiskeredskap*".
- Bevarandemålet (nr 9) "*Dödlighet orsakad av människan, t ex som bifångst, tillsammans med naturlig mortalitet ska inte överstiga respektive populations egen tillväxthastighet i området och hindra dem från att nå eller bibehålla fullgod bevarandestatus. Dödlighet orsakad av människan ska vara minimal för hotade arter.*" kan skapa en viss förvirring med tidigare mål som syftar till att fåglar inte ska bifångas. I den skrivning som finns nu (i mål 9) låter det som att viss bifångst kan få förekomma. Vidare behöver Länsstyrelsen specificera vilken nivå (mortalitet) som avses på samma sätt som gjordes för Bälthavspopulationen för tumlare?
- Gällande bevarandemålet (nr 12): "*Fåglar som samlas i grupper ska inte störas av mänskliga aktiviteter såsom sjöfart, båtliv, vattensporter eller marin exploatering*" Länsstyrelsen behöver förtydliga vilka arter som avses och vad som definieras som "samlas i grupp".
- Bevarandemålet (nr 13) "*Mänskliga aktiviteter, verksamheter och vistelser ska inte inverka negativt på förekommande fågelarters populationer eller deras livsmiljöer. Fåglar ska kunna röra sig för skydd och födosök både inom området och till och från området utan att hindras av barriärer av mänskligt ursprung, t ex exploatering i marin miljö. Fåglarnas födosökmiljöer ska bevaras och om möjligt öka i areal och eller kvalitet genom återställning av påverkade områden.*" upplevs som en sammanfattning av tidigare angivna mål.

Avsnitt Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt, s.62-69

På s.62 beskrivs 10 olika kategorier av hot som kan påverka bevarandevärden och därmed vara vägledande vid exempelvis tillståndsprövning av verksamhet i och i närheten av Natura 2000-området. Ett av de angivna hoten definieras som *störda samspel, fragmentering och förlorad konnektivitet*. Länsstyrelsen bör vara tydligare med att beskriva att dessa är konsekvenser (störningar) av de övriga hoten som nämns i avsnittet och inte ett hot i sig. Det framgår t ex på s.68 där Länsstyrelsen förklarar mer ingående om att *"samspelet kan påverkas av störningsfaktorer (olika former av mänskligt nyttjande)"* och att *"samspelet kan skadas av överfiske, miljögifter eller invasiva främmande arter"*. Överfiske, miljögifter och invasiva främmande arter däremot hot som Länsstyrelsen har listat och förklarat mer ingående under detta avsnitt.

I underavsnittet *Buller och andra former av energi*, s.65-66:

- I styckena om att buller kan maskera andra ljud omnämns att maskering av ljud *"kan också leda till beteendepåverkan. Från att ha ägnat sig åt födosök, t ex, till att istället försöka fly från platsen eller att avvakta. Om inte annat så leder denna beteendepåverkan till en energiförlust"*. Länsstyrelsen bör förtydliga om detta gäller alla djurarter eller endast tumlare. Viktigt att också i möjligaste mån ange vilka ljud (frekvens/decibel) som riskerar att påverka djuren negativt. Stycket kan med fördel skrivas ihop med föregående stycke.
- I avsnittet (s.66) omnämns också att användning av pingers och skrämelmetoder kan medföra betydande beteendepåverkan. Förtydliga gärna vilka arter som avses (om det även gäller säl). För att ge fler exempel på betydande beteendeverkan av pingers, referera gärna till van Beest et al. (2017), som modellerade att om pingers är utplacerade i viktiga områden för tumlare, så kan det påverka tumlarens födosök negativt.
 - o van Beest, F. M., L. Kindt-Larsen, F. Bastardie, V. Bartolino, and J. Nabe-Nielsen. 2017. Predicting the population-level impact of mitigating harbor porpoise bycatch with pingers and time-area fishing closures. *Ecosphere* 8(4):e01785. 10.1002/ecs2.1785
- Sista meningen i avsnittet skrivs att *"Havsbaserade anläggningar som är upplysta kan därför påverka dessa mönster och få effekter i hela näringskedjan"* texten upplevs spekulativ. Det skulle värdefullt om Länsstyrelsen kunde belägga detta påstående med vetenskapliga referenser.

I underavsnittet *Anläggningsarbete och annan exploatering*, s.64-65

- I stycket *"Exploatering leder till ökad aktivitet genom att fler farkoster och maskiner rör sig i och igenom området vilket stör eller skrämmer bort djur i eller ifrån deras livsmiljöer"* Beskrivningen är väldigt generell. Länsstyrelsen behöver specificera baserat på det material som tidigare presenterats i underlaget. Att djur störs och skräms pga ökad närvaro av

fartyg/farkoster är inte alltid fallet. Omformulera och specificera de fall (djur) och vad (vilken typ av ljud) som kan innebära problem med störning. Det är också viktigt att beakta om ljudet är av övergående karaktär eller om det är kontinuerligt. Vidare i samma stycke anges följande – ”Anläggande av vindkraftverk är ett exempel på en verksamhet som kan ta ett stort område i anspråk för själva aggregaten. Beakta att de enskilda verken/aggregaten upptar oftast endast en begränsad del av ett vindparksområde.

I underavsnittet *Klimatförändringar*, s.69 anges att ”Klimatförändringar kommer på sikt leda till ett generellt ökat havsdjup i området...”. Denna formulering är något förenklad och bör omformuleras för att inte bli feltolkad. Det är inte klimatförändringen i sig som gör att havet blir djupare, snarare att havsnivån höjs till följd av temperaturökningar och isavsmältning.

Avsnitt Skydd och regleringar

- Ett förtydligande kring fiskeregleringar: Havs och vattenmyndigheten driver en process med fokus på att reglera fiske i Natura 2000-området Nordvästra Skånes havsområde. En viktig del i arbetet är att minska bifångst av tumlare i fiske. I det aktuella fallet finns dessutom andra medlemsstater (Danmark) som bedriver fiske i området varpå det erfordras samråd inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik för att nå gemensamma överenskommelser om nya fiskeregleringar. Processen är pågående och harmoniserar med flera av de åtgärder som beskrivs som nödvändiga i underlaget med fokus på fiske.
- För kännedom bifogar SLU ett PM om förekomsten av tyskt bottentrålsfiske inom torskfredningsområdet i Kattegatt.

Avsnitt Prioriterade bevarandevärden, s.72-77

Gällande Kunskapsuppbyggnad om naturvärdena/dataunderlag:

- För att öka kunskapen om utbredningen av naturvärdena inom Natura 2000-området, så föreslår SLU att Länsstyrelsen lägger till fler studier än undersökning av tumlarförekomst. Exempel på studier som skulle kunna vara aktuella:
 - o En flerårig finskalig undersökning av förekomst av gråsäl och knobbsäl då det finns få studier gjorda i området.
- Punkt 3 – ”Undersökning av tumlarförekomst i relation till födotillgången behöver genomföras”. Länsstyrelsen får gärna förklara och förtydliga vad som menas med denna åtgärd.

Gällande Fiske, s.73-74:

- Punkt 6-9 – Förtydliga vad som menas med ”*Verka för ...*” i dessa bevarandeåtgärder.
- Punkt 10 – Upprätta ett enkelt rapporteringssystem för fiskare: För att kunna följa upp konsekvenserna för bevarandevärdena, vore det bra att både yrkesfiskare och fritidsfiskare inkluderas i rapporteringssystemet.

Gällande Övriga åtgärder, s.77:

- Punkt 29 – Åtgärden att ”*Sverige borde driva att en flerårig och finskalig undersökning av tumlarförekomst inom hela Bälthavspopulationen genomförs...*” borde flyttas upp till åtgärderna för kunskapsuppbyggnad om naturvärdena/dataunderlag.

Avsnitt Bilaga 1, Kartor med naturtyper enligt Natura 2000

SLU föreslår att kartorna tydliggörs med olika färger för de olika naturtyperna 1000, 1117, 1118, 1119, 1171, 1174 samt 1178 för att enklare se gränserna mellan de olika naturtyperna.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Torleif Härd efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av miljöanalytiker Johanna Bergman, forskare Mattias Sköld och miljöanalytiker Andreas Wikström alla vid institutionen för akvatiska resurser.

Torleif Härd

Linda Ferngren